

Warszawa, 27/03/2000r.

RZECZPOSPOLITA POLSKA

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Prof. Adam Zieliński

RPO/197149/95/XI/GR

Pan Prof. dr hab.
Mirośław Handke
Minister Edukacji Narodowej

Szanowny Panie Ministrze,

Jednym z ważnych zadań szkoły jest przekazanie dzieciom i młodzieży wiedzy o prawach człowieka. Zobowiązanie państwa do szerzenia zasad i postanowień ratyfikowanej przez Polskę Konwencji o prawach dziecka (Dz.U. z 1991 r. Nr 120, poz. 526 ze zm.) zarówno wśród dorosłych, jak i dzieci wynika z jej art. 42. Treść rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 15 lutego 1999 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego (Dz.U. Nr 14, poz. 14) wskazuje, że program zreformowanej szkoły umożliwi uzyskanie przez uczniów wiedzy teoretycznej o prawach człowieka, dziecka i ucznia.

Zainteresowanie Rzecznika Praw Obywatelskich - już tradycyjnie - budzi kwestia praktycznego nabywania przez dzieci kompetencji do funkcjonowania w społeczeństwie obywatelskim. Szerszą wiedzę i pierwsze doświadczenia związane z egzekucją praw ucznia przynosi zwykle młodemu człowiekowi życie szkolne. Rzecznik występował do resortu edukacji w sprawie prac nad nowelizacją aktów wykonawczych do ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty. Dotyczyło to zwłaszcza zarządzenia Nr 14 MEN z dnia 19 czerwca 1992 r. w sprawie ramowego statutu szkół publicznych dla dzieci i młodzieży (Dz. Urz. MEN Nr 4, poz. 18), w którym zawarto wskazania do szczegółowego określenia praw i obowiązków ucznia przy zachowaniu przedstawionego katalogu minimum (RPO/197149/95/1), a także sposobu uregulowania zasad sprawowania nadzoru pedagogicznego w części dotyczącej przestrzegania praw dziecka i ucznia (powoływanie i umocowanie tzw. rzeczników praw ucznia - RPO/223688/96/I oraz tryb rozpatrywania przez nich skarg).

Wydanie w ubiegłym roku przepisów wykonawczych do ustawy o systemie oświaty - rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia z dnia 15 lutego 1999 r, w sprawie ramowego statutu publicznej sześcioletniej szkoły

podstawowej i publicznego gimnazjum (Dz.U Nr 14, poz. 131) oraz z dnia 13 sierpnia 1999 r. w sprawie szczegółowych zasad sprawowania nadzoru pedagogicznego... (Dz.U. Nr 67, poz. 759) nie poprawiło, jak się wydaje, sytuacji uczniów.

Po pierwsze - w paragrafach 2 ust.1 obu statutów ramowych (szkoły i gimnazjum - zał. Nr 1 i 2 rozporządzenia), wśród niezbędnych postanowień statutów, nie wymieniono katalogu praw i obowiązków ucznia - dziecka. Oba ramowe statuty wymieniają jedynie prawa i obowiązki ucznia dotyczące:

- nagradzania i karania,
- przeniesienia do innej szkoły,
- zapewnienia ochrony przed przemocą i patologią (§ 18 ramowego statutu szkoły i § 20 ramowego statutu gimnazjum).

Wprowadzany obligatoryjnie do „konstytucji” szkół i gimnazjum katalog minimum praw i obowiązków ucznia i dziecka jest więc bardzo ubogi. Tymczasem, zgodnie z art. 33 ust.2 pkt. 4 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (t.j. Dz.U. z 1996 r. Nr 67, poz. 329 ze zm.), nadzorowi pedagogicznemu podlega w szczególności, m.in., „przestrzeganie statutu szkoły lub placówki, w tym w zakresie przestrzegania praw ucznia oraz praw dziecka”. Może to zostać zrozumiane w taki sposób, że nadzorowi podlega jedynie przestrzeganie tych praw, które uwzględniono w statucie szkoły, a odwołanie się do Konwencji o prawach dziecka, czy praw wymienionych w art. 55 ust. 5 pkt 1- 5 ustawy o systemie oświaty nie jest konieczne.

Po drugie - w statutach nie uregulowano trybu rozpatrywania skarg uczniów (i rodziców) na naruszenia praw ucznia i dziecka w placówkach. Przewidziana ochrona trzech wymienionych wyżej praw nie jest także pełna - np. zapis dotyczący karania ucznia nie wprowadza wymogu określenia w statutach szkolnych zachowań, za które jest wymierzana kara, władzy właściwej do wymierzania kar oraz innej, możliwie niezawisłej - do rozpatrywania odwołań.

Po trzecie - w nowym rozporządzeniu MEN w sprawie szczegółowych zasad sprawowania nadzoru pedagogicznego... problematyka przestrzegania praw ucznia i dziecka nie została przekazana jednemu wyspecjalizowanemu wizytatorowi, tzw. rzecznikowi praw ucznia.

Uczniowie nie znają więc przysługujących im praw i nie wiedzą, do kogo się zwrócić o ich obronę. Nie mogą poznać w praktyce technik mediacyjnych oraz sformalizowanych procedur stosowanych przy rozstrzyganiu sporów.

W artykule 72 ust.1 Konstytucji Rzeczypospolita Polska zapewnia ochronę praw dziecka. Zgodnie z art. 72 ust. 3 Konstytucji w toku ustalania praw dziecka organy władzy publicznej oraz osoby odpowiedzialne za dziecko są obowiązane do wysłuchania i w'miarę możliwości uwzględnienia zdania dziecka. Obecne, bardzo ogólne regulacje prawa oświatowego nie dają możliwości realizacji tych zasad wobec dzieci - uczniów.

Będę zobowiązany za stanowisko Pana Ministra w tej kwestii.

Z wyrazami poważania

/-/ Prof. Adam Zieliński